

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2008-02-04

Närvarande: F.d. justitierådet Bo Svensson, regeringsrådet Nils Dexe och f.d. justitieombudsmannen Nils-Olof Berggren.

Ny vårdform inom den psykiatriska tvångsvården

Enligt en lagrådsremiss den 17 januari 2008 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,
2. lag om ändring i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,
3. lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar,
4. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Petra Bergman, biträdd av departementssekreteraren Daniel Zetterberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Allmänna synpunkter

Genom den föreslagna lagstiftningen införs i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård (LPT) och i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård en ny vårdform, som innebär att tvångsvården får bedrivas utanför sjukvårdsinrättningen, och som bl.a. förutsätter att

patienten behöver iaktta särskilda villkor för att han eller hon ska kunna ges nödvändig psykiatrisk vård.

Förslaget har sin bakgrund i tillämpningen under senare år av lagarnas bestämmelser om permission. Enligt denna tillämpning har patienter beviljats permission under långa perioder och under förutsättningar vars förenlighet med gällande bestämmelser kunnat sättas i fråga. Med hänsyn bl.a. till det föreskrivna villkoret för vård enligt LPT att patienten har ett oundgängligt behov av psykiatrisk vård som inte kan tillgodoses på annat sätt än genom intagning på en sjukvårdsinrättning har det också ansetts ologiskt att han eller hon under vårdtiden tillåts att under längre tider vistas utanför en sådan inrättning.

Den föreslagna lagstiftningen bygger på en PM från Nationell psykiatrisamordning, som har remissbehandlats. En övervägande del av remissinstanserna har ställt sig bakom förslaget om införandet av den nya vårdformen och om avskaffandet av möjligheten att bevilja permissioner under längre tid. Lagstiftningen föreslås genomförd genom ändringar och tillägg i de båda tvångslagarna. Samtidigt förutskickas att regeringen kommer att ta initiativ till en översyn av de båda lagarna i syfte att anpassa dem till förändringar i samhället och i den psykiatriska vården under den senaste tioårsperioden.

Lagrådet motsätter sig inte de föreslagna lagändringarna och har då beaktat bl.a. följande.

Den nya vårdformen innebär i sig ett utökat tvång eftersom den, beträffande patienter som inte längre uppfyller kraven på vård i sjukvårdsinrättning, innebär att patienterna kan komma att åläggas villkor i större utsträckning än som är möjligt enligt gällande lagstiftning. Invändningar under remissbehandlingen mot den nya

ordningen har exempelvis haft sin grund i en oro för en alltför stor och omfattande medicinering. Det måste dock beaktas att den nya vårdformen i första hand syftar till att patienterna i större utsträckning än vad som nu är fallet ska kunna vårdas under mindre tvingande och integritetskränkande förhållanden än dem på sjukvårdsinrättningen. Lagstiftningen måste därför anses ligga inom ramen för tillåten tvångslagstiftning. Den har också getts en utformning som får anses uppfylla gällande krav på förutsebarhet och rättssäkerhet när det gäller sådan lagstiftning.

De båda tvångslagarnas form och struktur hade enligt Lagrådets mening i klarhetens intresse kunnat omarbetas på ett mera fullständigt sätt. Lagrådet utgår från att detta kommer att ske i samband med den förutskickade översynen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om rättspsykiatrisk vård

I 3 a och 3 b §§ anges förutsättningarna för rättens beslut om öppen rättspsykiatrisk vård för den som ges rättspsykiatrisk vård med stöd av 31 kap. 3 § brottsbalken *utan* respektive *med* beslut om särskild utskrivningsprövning.

I 3 c och 3 d §§ anges vidare förutsättningarna för chefsöverläkarens beslut om sluten rättspsykiatrisk vård avseende en patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård. I förslaget anges bl.a. att chefsöverläkaren endast ska få fatta ett sådant beslut, om rättens beslut om fortsatt vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för patientens eller annans hälsa eller personliga säkerhet.

Vid föredragningen har upplysts att utgångspunkten annars är att chefsöverläkaren ska lämna in en ansökan om fortsatt vård eller en anmälan om särskild utskrivningsprövning till länsrätten, när han eller

hon anser att den öppna rättspsykiatriska vården bör övergå till slutna rättspsykiatrisk vård. Det saknas emellertid bestämmelser som reglerar förutsättningarna för rättens beslut om slutna rättspsykiatrisk vård på ansökan eller anmälan av chefsöverläkaren.

Lagrådet föreslår mot denna bakgrund att det i 3 a § förs in ett nytt andra stycke av följande lydelse:

En patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård med stöd av första stycket får åter ges slutna rättspsykiatrisk vård, om hans eller hennes psykiska tillstånd eller personliga förhållanden i övrigt har förändrats på ett sådant sätt att behovet av rättspsykiatrisk vård inte längre kan tillgodoses utanför sjukvårdsinrättningen.

På motsvarande sätt bör det i 3 b § föras in ett nytt andra stycke av följande lydelse:

En patient som ges öppen rättspsykiatrisk vård med stöd av första stycket får åter ges slutna rättspsykiatrisk vård om

1. det på grund av risken för återfall i brottslighet som är av allvarligt slag är påkallat att han eller hon är intagen på en sjukvårdsinrättning, eller
2. hans eller hennes psykiska tillstånd eller personliga förhållanden i övrigt har förändrats på ett sådant sätt att behovet av rättspsykiatrisk vård inte längre kan tillgodoses utanför sjukvårdsinrättningen.

I 3 c och 3 d §§ bör, om de nyss föreslagna nya styckena förs in, hänvisningarna till 3 a respektive 3 b § avse det första stycket i dessa paragrafer.

Vidare bör 3 c § i första stycket 1 respektive 3 d § första stycket 1 och 2 ges följande lydelse:

3 c § första stycket 1

1. de förutsättningar som anges i 3 a § andra stycket är uppfyllda, och

3 d § första stycket 1 och 2

1. de förutsättningar som anges i 3 b § andra stycket är uppfyllda, och

Den i remissen föreslagna 3 d § första stycket punkten 3 bör betecknas punkten 2.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar övriga lagförslag utan erinran.